

Briefrapport Cultuurhistorische analyse

**Bloemershof aan de
Burgemeester
Bloemersstraat, Dieren,
gemeente Rheden (GD).**

**LAAGLAND
ARCHEOLOGIE**

BRIEFRAPPORT CULTUURHISTORISCHE ANALYSE BLOEMERSHOF AAN DE BURGEMEESTER BLOEMERSSTRAAT, DIEREN

SAMENVATTING

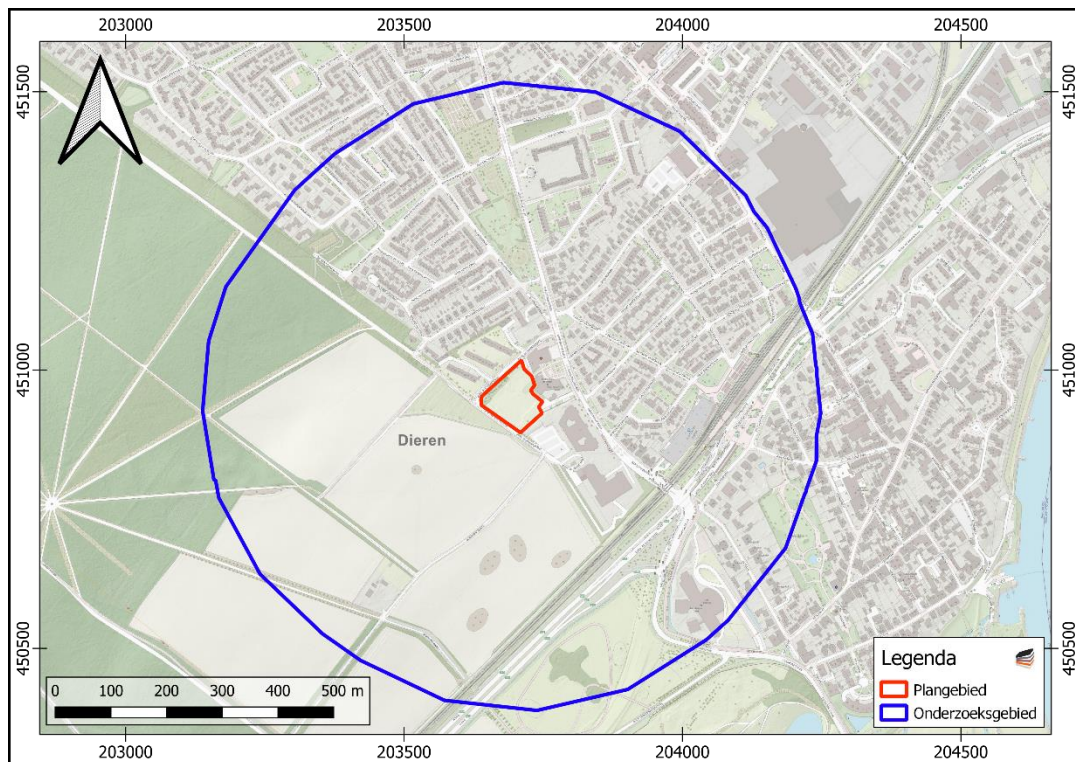
Het plangebied ligt aan de westelijke rand van de huidige bebouwde kom van Dieren. Landschappelijk gezien ligt het plangebied onderaan de stuwwal en maar deel uit van een droogdal of mogelijk de daluitspoelingswaaier onderaan het droogdal. Het veel vlakkere gebied ten oosten waarbinnen de stroomgeul van rivier de IJssel is gelegen representeert de riviervlakte in het IJsseldal. Het plangebied maakt onderdeel uit van de wijk Dieren-Noord. Op eerste historische gegevens uit circa 1724 is het plangebied volledig in gebruik als heide waar zandwinning plaatsvindt. Op de eerste kadastrale gegevens uit 1811-1832 zijn geen indicaties van deze ontginningen en maakt het plangebied nog steeds deel uit van een heidegebied.

AANLEIDING

De aanleiding voor het onderzoek vormt de geplande bouw van vijftientwintig appartementen en zeven grondgebonden woningen in de Bloemershof aan de Burgemeester Bloemersstraat in Dieren, gemeente Rheden (GD). In het kader van voorgestelde bouwwerkzaamheden heeft Laagland Archeologie BV in opdracht van Ordito BV een cultuurhistorische analyse in Dieren uitgevoerd. Voorafgaand de geplande ontwikkelingen van het plangebied heeft de betreffende gemeente een verplichting opgenomen voor het uitvoeren van een cultuurhistorische inventarisatie en waardestelling. De cultuurhistorische analyse in november 2021 en betreft een bureauonderzoek aangevuld met (bodem)gegevens uit het door Laagland Archeologie BV uitgevoerde aparte archeologische inventariserend veldonderzoek karterende fase.

PLANGEBIED

Het plangebied betreft Bloemershof aan de Burgemeester Bloemersstraat in Dieren, gemeente Rheden (GD) (zie afbeelding 1). Het plangebied heeft een omvang van ca. 7850 m². Voor een beter begrip van de bodemkundige omstandigheden en de archeologie van de planlocatie is een groter gebied bestudeerd. Een zone van 500 m rondom het plangebied wordt voldoende geacht om de cultuurhistorische waarde van het plangebied in kaart te brengen. Deze zone wordt aangeduid als 'onderzoeksgebied'.

Afbeelding 1. Kaart plan- en onderzoeksgebied.

LANDSCHAPPELIJKE GEGEVENS

Landschappelijk gezien ligt het plangebied onderaan de stuwwal en maar deel uit van een droogdal of mogelijk de daluitspoelingswaaier onderaan het droogdal. Het veel vlakkere gebied ten oosten waarbinnen de stroomgeul van rivier de IJssel is gelegen representeert de riviervlakte in het IJsseldal.

Bij het karterend booronderzoek is een onverstoord ondergrond aangetroffen bestaande uit lichtgeel, geel en oranjegeel, zwak siltige, matig fijne, zwak tot sterk grindige, matig gesorteerde zanden, die gestuwde afzettingen en/of sandrafzettingen en/of hellingafspoelingen door sneeuwsmeltwater representeren.¹ Deze dateren afhankelijk van de daadwerkelijke genese uit het Saalien en/of Weichselien. In de ondergrond zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

De aanwezigheid van bermen, een wadi-achtige laagte en aan de aflopende, schaars begroeide randen van het terrein waar grind doorschemert aan de oppervlakte doet vermoeden dat het terrein op z'n minst deels opgehoogd is en mogelijk vergraven. Omdat het op deze wijze landschappelijk ingerichte plangebied een geheel vormt met de rond 2010 ontstane bebouwing direct ten oosten van het plangebied heeft de versterking/ophoging van het terrein waarschijnlijk rond 2010 plaatsgevonden.

Omdat er geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen in de ondergrond waar bovenin mogelijk een archeologisch niveau te verwachten is, is er geen vervolgonderzoek geadviseerd.

HISTORISCHE GEGEVENS

Het niet geheel bekend wanneer het plan- en omgevingsgebied in gebruik is genomen. De eerste historische gegevens van het plangebied zijn afkomstig van de 'Caarte van Dieren' van Isaac van den Heuvel (circa 1724) (zie bijlage 1). Hierop staan in de noordwestelijke hoek van het plangebied ontginningen aangegeven onder de beschrijving 'sant kuÿlen'. Ondanks de uitbreidingen van de bebouwde kom van Dieren, die sinds het

¹ Theelen en Wijnen, 2021.

einde van de 19^e eeuw plaats hebben gevonden, is het gehele plangebied tot halverwege de tweede helft van de 20^e eeuw volledig onbebouwd gebleven. Er is mogelijk een tank van onbekend type aanwezig geweest binnen het plangebied. Rond 1975 is binnen de oostelijke helft van het plangebied een deel van een gebouw gerealiseerd als uitbreiding van reeds bestaande bebouwing ten oosten van het plangebied. Omstreeks 2009 is deze bebouwing gesloopt ten behoeve van de huidige bebouwing die ten oosten van het plangebied gelegen is.

In het plangebied zijn geen gebouwde rijks- en/of gemeentelijke monumenten geregistreerd. Tevens is het plangebied geen deel van een beschermd dorpsgezicht. Binnen het onderzoeksgebied zijn verschillende gebouwde rijksmonumenten geregistreerd. Het plangebied grenst ten westen aan het 17^e eeuwse Hof te Dieren (monumentnummer 529832). Ten noordoosten bevinden zich twee complexen waar meerdere monumenten toe behoren. Zo ligt op relatief korte afstand aan de Zilverakkerweg de Algemene begraafplaats (monumentnummer 519406), waar het toegangshek en het grafmonument van W. Kölling, de stichter van de Gazelle Rijwielfabriek (respectievelijk monumentnummers 519407 en 519409) als separate monumenten geregistreerd staan. Tegenover de begraafplaats is, ter hoogte van Harderwijkerweg 66, de Schweer bey der Beckehof (monumentnummer 519411) gelegen. Een seniorencomplex daterend uit de vroege 20^e eeuw waarin het toegangshek, de binnenhof en een gietijzeren waterpomp (respectievelijk monumentnummers 519412, 519413 en 519414) separaat geregistreerd staan. Aan de zuidoostelijke grens van het onderzoeksgebied zijn aan Hoflaan 30/32, 34 en 36 villa's gelegen die als rijksmonument staan geregistreerd (respectievelijk monumentnummers 519352, 519353 en 519354). De gemeentelijke monumenten binnen het onderzoeksgebied bestaan voornamelijk uit woonhuizen en vila's ten zuiden van de spoorlijn (Hoflaan 7, 9, 11, 13, 15, 38, 42 en 44; Middelhovenstraat 5/5a, 9/9a, 10, 12 en 13; Stationsplein 2, 6, 8, 10, 18 en 20) of enkel het hekwerk hiervan (Hoflaan 7a, 17 en 40) of een bijbehorende schuur (Hoflaan 15a). Daarnaast behoren het perrongebouw met overkapping (Stationsplein 5), een kerkje van de Protestantenvond (Middelhovenstraat 11) en het noordelijk deel van het Carolinapark tot de gemeentelijke monumenten ten zuiden van de spoorlijn. Ten noorden hiervan zijn aan de Harderwijkerweg 03 een café en de Joodse begraafplaats aan de Bernard Zweerslaan 1 geregistreerd als gemeentelijk monument.

In het kader van rijks-, provinciaal en gemeentelijk beleid wordt rekening gehouden met de eventuele aanwezige cultuurhistorische elementen. De rijksoverheid heeft geen cultuurhistorische monumenten in het plan- onderzoeksgebied geregistreerd. Op de digitale cultuurhistorische kaart van de provincie Gelderland staan geen elementen binnen het plan- en onderzoeksgebied geregistreerd. De gemeente Rheden heeft in de aanwezige Erfgoednota en bestemmingsplan aandacht voor de cultuurhistorische elementen opgenomen. In de gemeentelijke erfgoednota Verbindend Verleden (2017-2021) staan geen gegevens beschreven die verband houden met het plangebied.² In het vigerende bestemmingsplan "Dieren 2017, Woongebieden-Noord" (2017) is aangegeven dat de cultuurhistorische waarden van Dieren bestaan uit de goed bewaard gebleven combinatie van enkele historische wegen met de daaraan gelegen lintbebouwing en diverse planmatige uitbreidingen met elk hun eigen karakter van waarde. De historische tracés zijn de Harderwijkerweg, Wilhelminaweg en de Enkweg/Lindelaan. Deze worden in oost-west richting gekruist door de Buitensingel/Spankerensweg, de Geitenbergweg en de Imboslaan. Hiervan bevinden meerdere elementen zich binnen het onderzoeksgebied. Van de planmatige uitbreidingen in Dieren-Noord kan met name de in de jaren '60 van de vorige eeuw ontworpen Vogelbuurt (Stenfert II) als waardevol voorbeeld van het Nieuwe Bouwen gekenschetst worden. Het ontwerp van een voor Dieren grote wijk is met zijn bebouwingspatroon, de wegen en paden en groenvoorzieningen is nog ongewijzigd aanwezig. Om deze redenen is deze wijk in het bestemmingsplan als een cultuurhistorisch waardevol gebied aangewezen. Het plangebied maakt geen deel van uit van een cultuurhistorisch waardevol gebied.³

² Gemeente Rheden.

³ Gemeente Rheden.

WAARDESTELLING

Op basis van de cultuurhistorische inventarisatie en waardestelling kan de hierop volgende analyse worden opgesteld; het plangebied heeft geen bovengemiddelde schoonheids- en/of herinneringswaarde. De aanwezigheid van bermen, een wadi-achtige laagte en aan de aflopende, schaars begroeide randen van het terrein waar grind doorschemert aan de oppervlakte doet vermoeden dat het terrein op z'n minst deels opgehoogd is en mogelijk vergraven. Omdat het op deze wijze landschappelijk ingerichte plangebied een geheel vormt met de rond 2010 ontstane bebouwing direct ten oosten van het plangebied heeft de verstoring/ophoging van het terrein waarschijnlijk rond 2010 plaatsgevonden. Om die reden representeert het plangebied vanwege de huidige landschappelijke inrichting geen cultuurhistorische waardevolle landschapseenheid.

CONCLUSIE

Het is niet geheel bekend wanneer het plan- en omgevingsgebied in gebruik is genomen. De eerste gegevens van het plangebied komen uit omstreeks 1724. Het plangebied bestaat hier grotendeels uit heide waar zand wordt ontgonnen. Hiervan is niets meer zichtbaar. Het plangebied is slechts deels bebouwd geweest tussen circa 1975 en 2009, het overige deel is zo ver bekend onbebouwd gebleven. Binnen het plan- en onderzoeksgebied zijn geen bekende cultuurhistorische elementen aanwezig. Omdat bij het karterend booronderzoek in de onverstoorde ondergrond geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen luid het advies van het archeologisch bureau- en inventariserend veldonderzoek-karterende fase luidt dan ook dat een vervolgonderzoek niet nodig is.

ADVIES

Ten behoeve van de uitgevoerde cultuurhistorische analyse zijn er geen bezwaren voor de nieuwbouw binnen het voorgestelde plangebied. Voor het plangebied staan geen cultuurhistorische monumenten of elementen geregistreerd op rijks-, provinciaal en/of gemeentelijk niveau.

Laagland Archeologie adviseert het plangebied verder vrij te geven voor betreft het aspect behoud van cultuurhistorische waarden. Omdat de conceptrapportage van het archeologisch onderzoek nog ter beoordeling aan de archeologisch adviseur namens de gemeente voorgelegd dient te worden is nog niet duidelijk of met dit advies ingestemd zal worden.

LITERATUURLIJST

Theelen, L. en J.J.A. Wijnen, 2021: *Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - karterende fase Bloemershof aan de Burgemeester Bloemersstraat te Dieren, gemeente Rheden (GD)*. Laagland Archeologie Rapport 762.

Onbekend, 2017. Verbindend Verleden Erfgoednota Rheden, gemeente Rheden, Rheden.

Bronnen

Archis III

gelderland.nl

monumentenregister.cultureelerfgoed.nl

rhedenopdekaart.nl

ruimtelijkeplannen.nl

<https://www.boorstaten.nl>

<https://www.topotijdreis.nl>

<https://www.hisgis.nl>

<https://www.grondwatertools.nl>

<https://www.kadastralekaart.com>

<https://www.pdok.nl/>

<http://www.ikme.nl/ikmekkaart.html>

<https://www.verliesregister.studiegroepluchtoorlog.nl/>

<http://www.vergeltungswaffen.nl/>

Gebruikte kaarten

Kadastrale kaart 1811-1832.

Bron: <https://www.hisgis.nl>. Geraadpleegd op 1-11-2021.

Historische kaarten vanaf 1850 tot en met 2019.

Bron: <https://www.topotijdreis.nl>. Geraadpleegd op 4-11-2021.

Caarte van Dieren, Isaac van den Heuvel 1724.

Bron: Oudheidkundige Kring Rheden-Rozendaal, geraadpleegd op 10-11-2021.

Archeologische verwachtingskaart van resten uit de Tweede Wereldoorlog gemeente Rheden.

Bron: Willemse en Wijnen 2012.

Topografische kaart, schaal 1:10.000.

Bron: <https://www.pdok.nl>. Geraadpleegd op 1-11-2021.

Kaart waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen.

Bron: <https://archis.cultureelerfgoed.nl/zoekenenvinden/#/kaart>. Geraadpleegd op 3-11-2021.

Risicokaart Explosieven verdacht gebied gemeente Rheden.

Bron:

<https://geo.rheden.nl/portal/apps/View/index.html?appid=f8861527391a456e835ed906e5e108df/>. Geraadpleegd op 4-11-2021.

Indicatieve Kaart Militair Erfgoed.

Bron: http://www.ikme.nl/IKME_web_v1.2/index.html. Geraadpleegd op 4-11-2021.

BIJLAGE 1 UITSNEDE UIT DE 'CAARTE VAN DIEREN', CIRCA 1724.

